

Chouardia lakusicii (Šilić) Speta - nova vrsta u flori Hrvatske

Chouardia lakusicii (Šilić) Speta - new species in the flora of Croatia

ČEDOMIL ŠILIĆ¹ & MARJA-EDITA ŠOLIĆ²

¹ 71000 SARAJEVO (Bosna i Hercegovina), Patriotske lige 22/XI

² 21300 MAKARSKA (Croatia), Institut "Planina i more", Franjevački put 1

Izvleček: Avtorja poročata o novem nahajališču vrste *Chouardia lakusicii* (Šilić) Speta (= *Scilla lakusicii* Šilić) na masivu Biokova na Hrvaskem. Ta endemična vrsta je bila doslej znana le na številnih nahajališčih jugovzhodnih Dinaridov (Hercegovina, Črna Gora).

Abstract: The article deals with the newly discovered locality of *Chouardia lakusicii* (Šilić) Speta (= *Scilla lakusicii* Šilić) on Biokovo massive (Croatia). Before that, the discussed species had been recorded only in SE Dinarids (Herzegovina, Montenegro).

1. Uvod

Vrsta *Chouardia lakusicii* (Šilić) Speta je opisana uoči rata (Šilić, Č. 1991: 29-45), a na osnovu detaljnog sagledavanja izvanjske morfologije, horologije, ekologije, fitocenološke pripadnosti i fenologije na živom materijalu, te komparacije sa najrodnijom vrstom *Chouardia litardierei* (Breistr.) Speta (= *Scilla litardierei* Breistr.). U tom cilju je uzgajana više godina na parcelama Botaničkog vrta Zemaljskog muzeja u Sarajevu, čiji su brojni primjerci doneseni sa velikog broja dinarskih populacija.

Višegodišnje terenske studije koje su sa predikima trajale oko 20 godina, pokazale su da se na krajnjem jugoistočnom dijelu areala ovog kompleksa nalaze brojne populacije, koje se specifičnom morfologijom, ekologijom, fitocenološkom pripadnošću i fenologijom bitno razlikuju od srodne vrste *S. litardierei* Breistr., koja je još od prvog opisa 1804. godine (Waldst. & Kit. 1804: 207-208, tab. 189) tretirana u florističkoj i fitocenološkoj literaturi kao jedinstvena vrsta. Opisu nove vrste predhodio je rad Č. Šilića u kojem su brojne populacije ove vrste obradene s navedenih aspekata (Šilić, Č. 1990: 107-115).

Posljednjih godina je austrijski monograf roda *Scilla* L. F. Speta (1998: 97-99) izdvojio i opisao novi genus *Chouardia* Speta u čast i u znak sjećanja na francuskog obrađivača ovog ro-

da Pierre Chouarda (1903-1983), a u koji je svrstao ove dvije vrste dinarskog krša i koje su jedini predstavnici ovog roda.

U ovoj kratkoj studiji ukratko prikazujemo horologiju ovih dvaju vrsta na Dinarskim planinama, a s posebnim osvrtom na novo nalazište vrste *Chouardia lakusicii* na masivu Biokova, čime je areal ove dinarske endemične vrste proširen znatno prema sjeverozapadu.

2. Rezultati rada

Prilikom sprovođenja sustavnih istraživanja u cilju detaljnijeg sagledavanja florističke raznolikosti biokovskog masiva u užem i širem smislu imali smo priliku da vrstu *Chouardia lakusicii* (Šilić) Speta nađemo i na ovoj planini.

Stanište novog nalazišta predstavljaju otvorene, blago nagnute, skeletne vapnenačke kamenjare unutar zone bjelograbovih šumarak (*Carpinetum orientalis illyricum*), a ono se nalazi na lokalitetu:

UTM XH 89 Croatia : Biokovo: Kozička Poljica, na potezu: Kozica-Slivno, na nadmorskoj visini oko 850 m; Leg. Č. Šilić & M. E. Šolić, 03. 05. 2000.; det. Č. Šilić, 03. 05. 2000. (MAKAR).

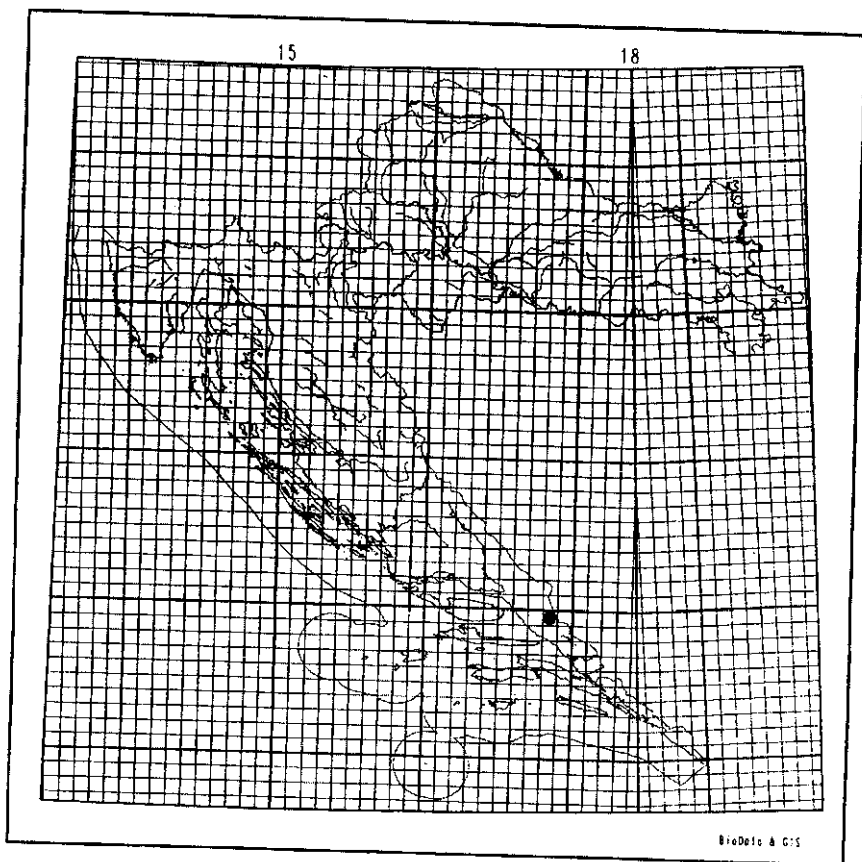
Herbarizirani primjerci sa novog lokaliteta, kao dokazni materijal, su uloženi u znanstvenu zbirku Instituta "Planina i more" u Makarskoj (MAKAR).

Fenofaza cvjetanja je od kraja IV i u prvoj polovini V mjeseca.

Da bi se bolje shvatilo karakter staništa ovog novog nalazišta navodimo floristički sastav, koji je napravljen 03. V. 2000. godine:

Acer monspessulanum L. (pojedinačno), *Allium saxatile* Bieb., *Anthyllis* sp., *Arabis* sp., *Asplenium ceterach* L., *Carex ornithopoda* Willd., *Cynanchum adriaticum* (Beck) Fritsch, *Eryngium amethystinum* L., *Filipendula vulgaris* Moench, *Fraxinus ornus* L. (pojedinačno), *Fritillaria orientalis* Adams in Weber fil. & Mohr, *Genista sylvestris* Scop. subsp. *dalmatica*

(Bartl.) Lindb., *Genista sericea* Wulf. (u velikom mnoštvu), *Globularia cordifolia* L., *Hieracium stuposum* Reichenb., *Muscari atlanticum* Boiss. et Reuter (= *M. racemosum* Auct.), *Odontites luteus* (L.) Clairv., *Orchis morio* L., *O. tridentata* Scop., *Ornithogalum gussonei* Ten., *Paronychia kapela* (Hacq.) Kerner, *Potentilla* sp., *Rhamnus intermedia* Steud. et Hochst., *Satureja montana* L., *Serratula radiata* (Waldst. & Kit.) Bieb. subsp. *cetinjensis* (Rohlena) Hayek, (pojedinačni bokori), *Teucrium montanum* L., *Valeriana tuberosa* L., *Veronica austriaca* L.

Sl. 1. Novo nalazište *C. lakusicii* na Biokovu

Fig. 1. Newly discovered locality of *C. lakusicii* on Biokovo Mountains

2. 1 Horologija vrste *Chouardia lakusicii* (Šilić) Speta

Sagledavajući horološku sliku srodne vrste *Chouardia litardierei* (Breistr.) Speta na osnovu brojnih literaturnih podataka, koje iz praktičkih razloga nećemo navoditi na ovom mjestu, jer su citirani u predhodnim radovima u kojima je nova vrsta obrađena, kao i na osnovu osobnog terenskog uvida, treba reći da je vrsta *Chouardia litardierei* zastupljena u vegetaciji krških polja (polja Like, Krbave, sjeverne Dalmacije (otok Pag: Paško, Povljansko, Vlačko polje i dr.), Sinjsko, Vrličko, Livanjsko, Glamočko polje, rubovi bivšeg Buškog blata, Duvanjsko, Gatačko, Dabarsko, Fatničko polje, do Jasen i Cvijan polja nedaleko Trebinja). Na tim specifičnim staništima ulazi u sastav brojnih zajednica vegetacijskih redova *Trifolio-Hordeetalia* Horvatić, *Molinietalia* W. Koch i *Arrhenatheretalia* Pawl.

Sjeverozapadna granica areala ove vrste se nalazi na Planinskom polju kod Postojne u Sloveniji (Petkovšek, V. & Seliškar, A. 1977: 107-113) te je, iz tih razloga, ušla u sastav knjige: Sto znamenitih rastlin na Slovenskem (Wraber, T. 1990: 216-217), kao i u Rdeći seznam ograničenih praprotnic in semenk Slovenije, kao ranjiva (V) vrsta (Wraber, T. & Skoberne, P. 1989: 293-294).

3. Zaključak

Nakon višegodišnjih terenskih istraživanja morfologije, horologije, ekologije i fenologije ilirskojadranske endemne vrste *Scilla litardierei* Breistr. utvrđeno je da se na krajnjem jugoistočnom dijelu areala i to na potpuno različitim staništima nalazi posebna vrsta, koja je opisana pod imenom *S. lakusicii* Šilić (Šilić, Č., 1991: 29-45). Poslije toga, austrijski monograf roda *Scilla* L. s. l. F. Speta ustanovljava novi genus *Chouardia*, te obe ove vrste dinarskog krša svrstava u ovaj rod (Speta, F, l. c.).

Prilikom florističkih istraživanja masiva Biokova autori ovog prikaza su konstatairali novoopisanu vrstu na ovoj planini. Ovim nalazom povećan je ukupan broj vaskularnih biljnih vrsta na Biokovu, a to je ujedno i nova subendemna vrsta u flori Hrvatske, koja na masivu Biokova dostiže sjeverozapadnu granicu areala.

Autori predstavljaju da će buduća horološka istraživanja pokazati da je ova vrsta zastupljena još na nekim lokalitetima hercegovačkog i hrvatskog krša, ostvarujući kontinuitet sa centrom rasprostranjenosti ove vrste, koji se nalazi na jugoistočnim Dinaridima.

Poznavajući ekologiju vrste *Chouardia litardierei* (Breistr.) Speta izražavali smo sumnju u navode Kušana (Kušan, F. 1969) i Radića (Radić, J. 1976: 194), koji su je navodili za masiv Biokova pod starim imenom *Scilla pratensis* Waldst. & Kit. Navedenim novim nalazom ova sumnja je otklonjena, a odmah se na samom terenu moglo vidjeti da se radi o novoj vrsti, koja se morfologijom, horologijom, ekologijom i fenologijom bitno razlikuje od vrste *Ch. litardierei* (Breistr.) Speta (= *Scilla. pratensis* Waldst. & Kit., *S. litardierei* Breistr.).

S druge strane, vrsta *Ch. lakusicii* (Šilić) Speta je zastupljena na brojnim lokalitetima na nekim planinama jugoistočnih Dinarida (Jastrebnica, Bijela Gora, Orjen, Lovćen, Gljiva, Lektar, Bjelasica iznad Popova polja, Trebjesa iznad Nikšića i dr.) koje su razvijene na degradiranim vapnenačko-dolomitnim suhim i toplim kamenjarama, a često i u pukotinama vapnenačkih stijena (redovi: *Scorzonero-Chrysopogonetalia* Horvatić et Horvat, *Seslerietalia junifoliae* Horvat i dr.).

Za sada ovaj novi nalaz na Biokovu predstavlja malu eksklavu vrste *Ch. lakusicii* u Hrvatskoj, odvojen od glavnine areala, ali nije isključeno da buduća horološka istraživanja ove vrste pokažu da je ona prisutna još na nekim lokalitetima hercegovačkog i hrvatskog krša, ostvarujući kontinuitet sa centrom rasprostranjenosti ove vrste na jugoistočnim Dinaridima.

4. Literatura

- KUŠAN F. 1969: Biljni pokrov Biokova (flora i vegetacija). Prirodoslovna istraživanja 37 JAZU, Acta Biologica 5, Zagreb.
- PETKOVŠEK V. & Seliškar, A. 1977: *Scilla pratensis* W. & K. pomembna nova cvetnica za Slovenijo. Biol. vestnik (Ljubljana), 25 (2): 107-113, Ljubljana.
- RADIĆ J. 1976: Bilje Biokova: 194. Institut „Planina i more“ - Malakološki muzej, Makarska.
- SPETA F. 1998: Systematische Analyse der Gattung *Scilla* L. s. 1. (*Hyacinthaceae*). Phytion (Horn, Austria), Vol. 38, Fasc. 1: 97-99.
- ŠILIC Č. 1990: Morfologija, horologija, ekologija i fenologija dviju grupa populacija vrste *Scilla litardierei* Breistr. (= *S. pratensis* Waldst. & Kit., non Bergeret). Bilten Društva ekologa Bosne i Hercegovine, ser. B, br. 5: 107-115, Sarajevo.
- ŠILIC Č. 1991: *Scilla lakusicii* sp. nov. - nova vrsta genusa *Scilla* L. i njeni srodnički odnosi sa vrstom *S. litardierei* Breistr. Glasnik Zemaljskog muzeja B i H, Prirodne nauke, nova serija, sv. 30: 29-45, Sarajevo.
- WALDSTEIN-WARTEMBERG, F. A. & KITABEL, P. 1804: Descriptiones et Icones Plantarum rariorum Hungariae 2: 207-208, tab. 189, Viennae.
- WRABER T. 1990: Sto znamenitih rastlin na Slovenskem: 216-217. Prešernova družba, Ljubljana.
- WRABER T. & Skoberne, P. 1989: Rdeči seznam ogroženih praprotnic in semenk SR Slovenije. Varsivo narave 14-15: 293-294, Ljubljana.